

Харківський національний медичний університет
I медичний факультет
Кафедра медицини катастроф та військової медицини
Освітня програма підготовки фахівців другого (магістерського)
рівня вищої освіти підготовки 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 223 «Медсестринство»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Військово-медична допомога (тактична медицина)

Силабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
медицини катастроф та військової
медицини
Протокол від
“ 28”серпня 2020 року № 1

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем професійної підготовки
педіатричного профілю
Протокол від
“09” вересня 2020 року № 1

Голова методичної комісії ХНМУ з проблем
професійної підготовки
педіатричного профілю

Завідувач кафедри

Професор

_____ С.Г. Демяник

_____ О.Ю. Вовк

Харків – 2020 р.

РОЗРОБНИКИ: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Демяник С. Г. зав. кафедри, доцент.

Татарников В.П. нач. навч. частини.

Сидорук А. О. ст. викладач

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Військово-медична допомога» (тактична медицина) складена відповідно до Освітньо-професійної програми «Військово-медична допомога. Тактична медицина» та Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 223 «Медсестринство», другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я»).

Опис навчальної дисципліни (анотація) Програма призначена для студентів (громадян) вищих медичних закладів освіти України, відповідає вимогам організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та модулями необхідними для засвоєння Програми військової підготовки громадян, затвердженої у Міністерстві оборони України 30.09.2016 р. і адаптована до вимог Постанови Верховної Ради України від 17.04.2014 р. «Про додаткові заходи для зміцнення обороноздатності України», наказу Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я та Міністерства освіти і науки України від 29.06.2016 р. № 322/631/709 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби». Програма призначена для навчання студентів (громадян) на кафедрах медицини катастроф та військової медицини вищих навчальних закладів Міністерства охорони здоров'я України та кафедрах Української військово-медичної академії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація медичного забезпечення військ, сили і засоби медичної служби (органи управління, військові частини та їх підрозділи, заклади тощо), особовий склад Збройних Сил України здорові, хворі та поранені військовослужбовці, а також умови навколишнього середовища, життєдіяльності та бойової діяльності військ.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення навчальної дисципліни «Військово-медична допомога» здобувачами вищої освіти за спеціальностями 223 «Медсестринство», базується на вивчені студентами усіх військово-орієнтованих модулів, а саме: воєнно-польової хірургії, воєнно-польової терапії, військової епідеміології, військової гігієни та модулями Програми військової підготовки: організація медичного забезпечення військ, військової токсикології, радіології і медичного захисту, що передбачає інтеграцію викладання з цими модулями та формування умінь застосовувати знання з організації надання медичної допомоги на догоспітальному етапі в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Військово-медична допомога» є:

- визначення ролі дисципліни ВМД у загальній системі військової підготовки, з урахуванням основних положень Воєнної доктрини України та військово-медичної доктрини;
- формування знань та умінь з питань основних принципів медичного забезпечення військ;
- формування знань, умінь з питань організації і проведення лікувально-евакуаційних заходів на етапах медичної евакуації;
- формування знань, умінь з питань організації і проведення санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів військ у бойових умовах.
- закріпити теоретичні знання студентів з питань надання першої медичної допомоги;
- навчити студентів алгоритму огляду пораненого та хворого.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Військово-медичної допомоги» є:

- набути знання з питань класифікації санітарних втрат військ;
- засвоїти організацію і порядок проведення лікувально-евакуаційних заходів у військах;
- трактувати основні положення організації санітарно-епідеміологічного забезпечення військ;
- засвоїти основні положення організації забезпечення військ медичним майном;
- вміти планувати заходи організації та управління діяльністю військового лікаря.

- навчити користуватися індивідуальними засобами захисту органів дихання та шкіри, а також медичними засобами індивідуального захисту і проведенню спеціальної обробки.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами

компетентностей:

– *інтегральна:* Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог

– *загальні:* Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

- *спеціальні (фахові, предметні):* Здатність до надання медичної допомоги пораненим (хворим) на догоспітальному етапі в умовах ведення бойових дій.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог					
Загальні компетентності					
1.	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності	Зрозуміти і недвозначно донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтовують до фахівців та нефахівців	Відповісти за прийняття рішень у складних умовах
2.	Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
3.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим	Знати способи аналізу, синтезу та подальшого сучасного навчання	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти придбати сучасні знання	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань

4.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	Знати методи застосування знань при вирішенні практичних питань	Вміти використовувати знання при різноманітних практичних ситуаціях	Встановлювати зв'язки по вертикалі та горизонталі в залежності від практичної ситуації	Нести відповідальність за своєчасність прийнятих рішень у даних ситуаціях
5.	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
1.	Здатність надавати медичну допомогу пораненим (хворим) на догоспітальному етапі у бойових умовах	Знати алгоритми сортування та надання медичної допомоги пораненим (хворим) на догоспітальному етапі у бойових умовах	Вміти надавати медичну допомогу пораненим (хворим) на догоспітальному етапі у бойових умовах	Встановлювати зв'язок з відповідними посадовими особами для забезпечення умов щодо надання медичної допомоги пораненим (хворим) на догоспітальному етапі у бойових умовах	Нести відповідальність за своєчасне та якісне виконання медичних обов'язків під час надання медичної допомоги в умовах надзвичайної ситуації та воєнного стану

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

Результати навчання для дисципліни.

Знати:

- загальні положення та ключові питання, що стосуються основних завдань та організації медичної служби механізованого батальйону, місце та завдання медичного пункту батальйону в системі лікувально-евакуаційного забезпечення військ;
- завдання, організаційно-штатну структуру медичного пункту батальйону, організацію та зміст їх роботи з прийому, медичного сортування і надання медичної допомоги пораненим та хворим;
- зміст заходів різних видів медичної допомоги пораненим і хворим, та порядок їх надання медичною службою механізованого батальйону;
- поняття, основні принципи та зміст управління медичною службою.
- основні поняття про принципи і способи захисту населення в НС.

Вміти:

- класифікувати санітарні втрати військ;
- засвоїти організацію і порядок проведення лікувально-евакуаційних заходів під час бойових дій;
- використовувати методи і порядок роботи начальника медичної служби з планування медичного забезпечення механізованого батальйону в основних видах бойових дій;
- планувати заходи організації медичного забезпечення в умовах надзвичайного стану.

- користуватися індивідуальними та колективними засобами захисту органів дихання та шкіри, а також медичними засобами індивідуального захисту і проведенню спеціальної обробки.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться ___ 90 ___ години ___ 3 ___ кредитів ЄКТС.

Якщо програма структурована на розділи:

Розділ 1. ТЕМА 1. Завдання, організація та актуальні питання медичної служби ЗС України на воєнний час.

Визначення поняття організація забезпечення військ як наукової дисципліни.

Основні завдання медичної служби Збройних Сил України на чийський час та шляхи їх виконання.

Організаційна структура медичної служби Збройних Сил України. Категорії особового складу медичної служби Збройних Сил України.

Роль та місце медичної служби в загальнодержавній надання медичної допомоги в військовий час.

ТЕМА 2. Сучасні види зброї та їх вплив на величину і структуру санітарних втрат.

Поняття про загальні втрати особового складу військ. Визначення і класифікація санітарних втрат, їх характеристика

Величина санітарних втрат, фактори, що впливають на їх розміри.

Сучасна структура санітарних втрат, її залежність від зброї, що використовує противник. Коротка характеристика сучасної зброї.

Вплив величини і структури санітарних втрат на організацію медичного забезпечення військ.

ТЕМА 3. Сучасна система лікувально-евакуаційного забезпечення військ.

Поняття і зміст лікувально-евакуаційного забезпечення. Головні етапи розвитку системи лікувально-евакуаційного забезпечення. Сутність сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення, її принципи.

Поняття про етапи медичної евакуації, завдання, принципова схема та вимоги до розгортання. Види та обсяги медичної допомоги.

Медичне сортування. Визначення поняття, коротка характеристика. Основні завдання, принципи та організація медичного сортування.

Медична евакуація, поняття, мета та порядок проведення. Санітарно-транспортні засоби для евакуації поранених і хворих.

Особливості організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів при ліквідації наслідків застосування засобів масового ураження.

ТЕМА 4. Основи організації санітарно-епідеміологічного забезпечення військ.

Поняття і значення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у військах на воєнний час. Санітарний нагляд за розміщенням, харчуванням, водопостачанням, лазнево-пральним обслуговуванням військ, умовами військової праці та похованням померлих і загиблих. Характеристика санітарно-гігієнічного стану військової частини та району її розміщення.

Зміст протиепідемічних заходів у військах. Характеристика санітарно-епідемічного стану частини та району її розміщення (ведення бойових дій).

Організація обсервації та карантину у військовий частині.

Коротка характеристика сил та засобів медичної служби для проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у військах.

Медична розвідка. Види, зміст заходів, організація проведення.

ТЕМА 5. Основи організації забезпечення медичним майном.

Зміст, завдання і принципи медичного постачання Збройних Сил України. Постачальні органи, заклади та підрозділи медичного постачання. Медичне майно, його класифікація та характеристика за призначенням. Поняття комплекту медичного майна.

Табельне медичне оснащення медичного пункту батальйону, медичної роти бригади та військового польового пересувного госпіталю. Медико-тактична характеристика комплектів для надання першої медичної, долікарської (фельдшерської), першої лікарської та кваліфікованої медичної допомоги.

Заходи що до забезпечення медичним майном військової частини і з'єднання при формуванні та в різні періоди бойових дій.

ТЕМА 6. Медична служба механізованого батальйону.

Завдання та організація медичної служби механізованого батальйону. Обов'язки та оснащення санітара-стрільця взводу та санітарного інструктора роти. Заходи першої медичної допомоги. Завдання, особовий склад та оснащення медичного пункту батальйону. Обов'язки начальника медичного пункту батальйону – фельдшера. Заходи долікарської (фельдшерської) допомоги. Організація роботи медичного пункту батальйону в наступальному та оборонному видах бою.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» (шифр і назва)	Вибіркова	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: 223 «Медсестринство»	Рік підготовки:	
		2-й	-й
		Семестр	
		4-й	-й
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 12 самостійної роботи студента - 78	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Другий (магістерський)	Лекції	
		2 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	год.
		Лабораторні	
		0 год.	год.
		Самостійна робота	
		78 год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: Диф. залік			

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів дисципліни і тем	Кількість годин					
	Форма навчання (денна або вечірня)					
	усього	У тому числі				
лек		пр	лаб	інд	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ дисципліни 1						
ТЕМА 1. Завдання, організація та актуальні питання медичної служби ЗС України на	10					10

воєнний час.					
ТЕМА 2. Сучасні види зброї та їх вплив на величину і структуру санітарних втрат.	12				12
ТЕМА 3. Сучасна система лікувально-евакуаційного забезпечення військ.	19	1	6		12
ТЕМА 4. Основи організації санітарно-епідеміологічного забезпечення військ.	13		1		12
ТЕМА 5. Основи організації забезпечення медичним майном	10				10
ТЕМА 6. Медична служба механізованого батальйону.	15	1	2		12
Підсумкове заняття (залік)	11		1		10
Всього годин по дисципліні	90	2	10		78

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 3. Сучасна система лікувально-евакуаційного забезпечення військ.	1
2	ТЕМА 6. Медична служба механізованого батальйону.	1
	Всього:	2

5. Теми семінарських занять Не передбачено програмою

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 3. Сучасна система лікувально-евакуаційного забезпечення військ.	6
2	ТЕМА 4. Основи організації санітарно-епідеміологічного забезпечення військ.	1
3	ТЕМА 6. Медична служба механізованого батальйону.	2
4	Підсумкове заняття (залік)	1
	Всього:	10

7. Теми лабораторних занять Не передбачено програмою

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Завдання, організація та актуальні питання медичної служби ЗС України на воєнний час.	10
2	ТЕМА 2. Сучасні види зброї та їх вплив на величину і структуру санітарних втрат.	12
3	ТЕМА 3. Сучасна система лікувально-евакуаційного забезпечення військ.	12
4	ТЕМА 4. Основи організації санітарно-епідеміологічного забезпечення військ.	12
5	ТЕМА 5. Основи організації забезпечення медичним майном	10
6	ТЕМА 6. Медична служба механізованого батальйону.	12
8	Підсумкове заняття (залік)	10
	Всього:	78

9. Індивідуальні завдання не передбачено програмою

10. Завдання для самостійної роботи Самостійна робота студентів виконується у вигляді підготовки до практичних занять (підготовка теоретичних питань, виконання ситуаційних задач, підготовка до рольової гри, опанування навичками згідно з темою заняття, тощо).

11. Методи навчання Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.

1. Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.

2. Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

12. Методи контролю

Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється у ході вивчення конкретної теми для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння певної порції навчального матеріалу шляхом спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів на заняттях, усного опитування, письмового контролю знань і умінь за допомогою письмових робіт (письмові відповіді на питання, реферати, вирішення ситуативних клінічних задач), дискусій, рольових ігор з теми заняття та тестового контролю з використанням набору стандартизованих завдань.

Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

13. Оцінювання успішності навчання студентів за ЕСТС організації навчального процесу (ПНД, залік, іспит)

Оцінювання поточної та загальної навчальної діяльності (ПНД, ЗНД).

Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів...» (таблиця 2 та 4). Наказ ХНМУ від 21.08.2021 р. №181.

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (ПНД) студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу».

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) та підсумкові заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 1.

Для зарахування студент має отримати від 70 до 120 балів., мінімальна оцінка диф. заліку 50-80 балів.

**Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для дисциплін, що завершуються д/з або іспитом)**

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Таблиця 2

Оцінювання теоретичних знань, якщо практичні навички оцінюються за критеріями «виконав», «не виконав»

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожну відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Технологія оцінювання дисципліни

Оцінювання результатів вивчення дисциплін проводиться безпосередньо під час заліків, диференційованих заліків та іспитів. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД та іспиту або диференційованого заліку і становить min – 120 до max – 200. Відповідність

оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЄCTS наведена у таблиці 3.

Таблиця 3

**Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,
чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЄCTS**

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄCTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі заняття та диференційований залік.

Студентам, що не виконали вимоги навчальних програм дисципліни виставляється оцінка **F_x**, якщо вони були допущені до складання диференційованого заліку, але не склали його. Оцінка **F** виставляється студентам, які не допущені до складання диференційованого заліку.

14. Методичне забезпечення

Освітньо-професійна програма (ОПП)

- Програма навчальної дисципліни;
- Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів;
- Тези лекцій з дисципліни;
- Методичні розробки для викладача;
- Методичні вказівки до практичних занять для студентів;
- Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
- Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
- Питання та завдання до контролю засвоєння розділу;
- Перелік питань до диф. заліку, завдання для перевірки практичних навичок під час диф. заліку.
- Мультимедійні презентації.
- Навчальні фільми.
- Акушерські фантоми.
- Таблиці.

15. Рекомендована література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв.1996 р.- К.: Преса України. - 1997.-С.80.
2. Військове законодавство України. Збірник нормативних актів. К: «Атіка». – 1999 р.
3. Військові статuti Збройних Сил України. – К: Воєнне видавництво України «Варта», 2004. – 535 с.

4. Білий В.Я., Пасько В.В., Сохін О.О., Військово-медична доктрина України // Наука і оборона, 2000 - №4. – С.18-23.
5. Закон України “Про Збройні Сили України”, 2000 р.
6. Закон України “Про військовий обов’язок і військову службу”, 2006 р.
7. Організація медичного забезпечення військ: Підруч. для студ. вищ. мед. закл. освіти України III-IV рівнів акредитації / За редакцією професора Бадюка М.І. – К.: “МП Леся”, 2014. – 430 с.

Допоміжна

1. Військово-медична підготовка / Під редакцією Бадюка М.І. – К.: „МП Леся“, 2007. – 482 с.
2. Медицина катастроф. Навчальний посібник/ Під ред. проф. Кочіна.- К: “ Здоров’я” - 2001- 290 с.
3. Вороненко В.В., Бадюк М.І., Гулько В.М. та ін.. Медична служба механізованої (танкової) бригади // Навч.посібник. – К: УВМА, 2004. – 107 с.
4. Левченко Ф.В., Бадюк М.І., Котуза А.С. та ін. Управління медичною службою механізованої бригади в бою // Навч. Посібник. – К: УВМА, 2005. – 117 с.
5. Борчук Н. И. Медицина экстремальных ситуаций. Минск, 1988.
6. Владимиров В. Г., Гончаров С.Ф., Легеза В.И. Радиологические аспекты медицины катастроф. М., 1997.
7. Медичні сили і заклади державної служби медицини катастроф. Методичні рекомендації / Під ред. В.О. Волошина. – Київ, 1998. – 39 с.
8. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф. Киев, 1993.
9. Жамгоцев Г.Г., Предтеченский М.Б. Медицинская помощь пораженным СДЯВ. М., 1993.
10. Медицина катастроф./ Под. ред. А. П. Нечаева. Л., 1990.
11. Медицина катастроф./ Под. ред. В. М. Рябочкина, Г. И. Назаренко. М., 1996
12. Медицинская помощь при катастрофах./ Под. ред. Х. А. Мусалатова. М., 1994
13. Можаяев Г. А., Заболотный В. Н., Дьяконов В. П., Малыш И. Р. Неотложная медицинская помощь пострадавшим при авариях и катастрофах. Киев, 1995.
14. Организация экстренной медицинской помощи населению при стихийных бедствиях и других чрезвычайных ситуациях./ Под. ред. В. В. Мешкова. М., 1991.
15. Особенности патологии поражения, диагностики и оказания экстренной медицинской помощи населению при стихийных бедствиях и других катастрофах. М., 1993.
16. Служба экстренной медицинской помощи в условиях крупного города./ Под. ред. В. М. Рябочкина, Р. А. Камчатнова. М., 1991.
17. Основи організації медичного забезпечення населення за умов надзвичайних ситуацій / Під ред. В.В. Дурдинця і В.О. Волошина. – Київ: Медекол. – 1999. – 202 с

16. Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство оборони України <http://www.mil.gov.ua/>.
5. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>.
8. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>.
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
10. Всесвітня організація охорони здоров’я <http://www.who.int/en/>.